

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU14

Immaterialrättsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om olika immaterialrättsliga frågor. Motionsyrkandena rör bl.a. åtgärder för att modernisera upphovsrätten, stärkt skydd för immateriella rättigheter, kunskapsfrämjande insatser på immaterialrättens område och bekämpning av immaterialrättsintrång. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och olika insatser.

I betänkandet finns sju reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Frågor som rör upphovsrätt	6
Utskottets ställningstagande	15
Frågor som rör patent	17
Utskottets ställningstagande	19
Övriga frågor som rör immaterialrätt	20
Utskottets ställningstagande	24
Reservationer	26
1. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats, punkt 1 (SD, C)	26
2. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (SD)	27
3. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (V, MP)	29
4. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (C)	30
5. Frågor som rör patent, punkt 3 (SD)	31
6. Övriga frågor som rör immaterialrätt, punkt 4 (S)	32
7. Övriga frågor som rör immaterialrätt, punkt 4 (SD)	33
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	34
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Frågor som rör upphovsrätt

1. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 7,

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 16 och

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 34 och 36.

Reservation 1 (SD, C)

2. Övrigt om upphovsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 6,

2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–4,

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 10, 31–33, 35 och 37–39 samt

2022/23:2176 av Amanda Lind (MP) yrkande 11.

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V, MP)

Reservation 4 (C)

Frågor som rör patent

3. Frågor som rör patent

Riksdagen avslår motion

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Reservation 5 (SD)

Övriga frågor som rör immaterialrätt

4. Övriga frågor som rör immaterialrätt

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5 och

2022/23:2064 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 6–9.

Reservation 6 (S)

Reservation 7 (SD)

Stockholm den 30 mars 2023

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Daniel Lönn (SD), Aida Birinxhiku (S), Anna af Sillén (M), Daniel Vencu Velasquez Castro (S), Lorena Delgado Varas (V), Lili André (KD) och Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet 29 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23 som rör olika immaterialrättsliga frågor.

I bilagan finns en förteckning över de behandlade förslagen.

Utskottets överväganden

Frågor som rör upphovsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som rör upphovsrätt. Utskottet hänvisar till pågående arbete, gällande rätt och tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 1 (SD, C), 2 (SD), 3 (V, MP) och 4 (C).

Motionerna

Upphovsrättskyddade konstverk på offentlig plats

I kommittémotion 2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 6 anför motionärerna att upphovsrätten bör revideras så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs.

I kommittémotion 2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av befintlig lagstiftning för att identifiera eventuella hinder för digital turism genom e-sport. Enligt motionärerna utgör den lagstiftning som begränsar dokumentation av offentlig konst och rätten att digitalisera den ett hinder för digital turism.

I kommittémotion 2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) framför motionärerna att det finns områden där den nuvarande upphovsrättslagstiftningen inte är anpassad till den digitala verkligheten. Motionärerna begär därför tillkännagivanden i yrkande 34 om att legalisera digital publicering av avbildningar av konstverk som finns i det offentliga rummet och i yrkande 36 att bilder på offentlig konst bör kunna delas online utan restriktioner.

I motion 2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 7 anför motionärerna att den s.k. panoramafriheten, som gör det möjligt att i fysiskt format publicera fotografier, filmer eller avmålningar av byggnader eller konstverk placerade i det offentliga bör utsträckas till att även omfatta digital publicering av sådana bilder.

Övrigt om upphovsrätt

Av kommittémotion 2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1 framgår att motionärerna anser att det finns ett behov av att modernisera upphovsrätten. I motionen framhålls bl.a. att en god balans måste finnas i lagstiftningen utifrån vad som är rimligt i samhället. I en översyn bör särskilt intresset av en fri åsiktsbildning värnas. I motionen framhålls vidare i

yrkande 2 att befintliga inskränkningar i upphovsrätten inte är anpassade efter det moderna samhället. Regeringen bör enligt motionärerna därför tillsätta en utredning med syfte att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling. Av motionens yrkande 3 framgår att motionärerna anser att regeringen bör överväga om upphovsrättens långa skyddstider är befogade utifrån moderna förhållanden. I yrkande 4 anför motionärerna att regeringen bör verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i konflikt med intresset av ett fritt internet och en fri åsiktsbildning.

I kommittémotion 2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att genomförandet av EU:s nya upphovsrättsdirektiv i svensk rätt bör leda till att yttrandefriheten stärks och att rätten till lagliga uttryck i den digitala miljön säkerställs. I yrkande 31 begärs ett tillkännagivande om bättre förutsättningar för delning av forskning baserad på text- och datautvinning. Enligt motionärerna måste svenska forskare ges samma möjligheter att dela forskningsresultat baserade på text- och datautvinning som forskare i andra europeiska länder. I yrkande 32 begärs ett tillkännagivande om säkerhetskrav i avtalslicenser. Yrkandet saknar närmare motivering. I yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att förtydliga utbildningsinstitutionernas rätt till användning av upphovsrättsskyddade verk.

I syfte att säkra en bättre och mer tidsenlig upphovsrätt begär motionärerna i yrkande 35 ett tillkännagivande om att regeringen i en kommande översyn av upphovsrätten verkar för teknikneutrala trogna återgivningar. Enligt motionärerna måste skrivningar framtidssäkras genom att göras teknikneutrala. Att t.ex. begränsa trogen återgivning till fotografier är inte framtidssäkrat. I yrkande 37 begärs ett tillkännagivande om att definitionen av mycket korta utdrag bör förtydligas. Yrkandet saknar närmare motivering.

I yrkande 38 begärs ett tillkännagivande om användningen av hyperlänkar. Yrkandet saknar närmare motivering. I yrkande 39 begärs ett tillkännagivande om att skyldigheter vid skadestånd bör utvecklas. Yrkandet saknar närmare motivering.

I kommittémotion 2022/23:2176 av Amanda Lind (MP) yrkande 11 framför motionären behovet av att modernisera upphovsrätten. Motionären anför att det är viktigt att implementeringen av upphovsrättsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790) säkrar yttrandefrihet för användare samtidigt som rättighetsinnehavare ges ett stärkt skydd. Effekterna av implementeringen av direktivet i svensk rätt måste utvärderas löpande.

I motion 2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) anför att lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område innebär att företag och organisationer kan bedriva brottsbekämpning. Enligt motionärerna är det inte rimligt att tvister på området hanteras som civilmål där den enskilde medborgaren själv får svara för rättegångskostnaderna. Motionärerna anser därför att regeringen bör arbeta på EU-nivå för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner.

I motion 2022/23:329 yrkande 6 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkas att den s.k. kassettbandsavgiften avskaffas.

Bakgrund och pågående arbete

Inledning

Immaterialrätten omfattar skydd av intellektuella prestationer och kännetecken och delas in i upphovsrätt och industriellt rättsskydd. Upphovsrätten ger skydd för musik, litteratur och annat konstnärligt skapande, medan det industriella skyddet omfattar skydd för tekniska lösningar genom patent, designskydd eller skydd för varumärken och andra varukännetecken. Immaterialrätten är i högsta grad internationell och påverkad av globaliseringen och den tekniska utvecklingen. Det är vanligt att exempelvis musik, böcker och uppfinningar av olika slag får stor internationell spridning, samtidigt som de immateriella rättigheterna kan vara av stor ekonomisk betydelse för upphovsmannen eller uppfinnaren. Mot denna bakgrund har en allmän internationell rättsordning byggts upp på grundval av internationella konventioner. De två viktigaste konventionerna på det globala planet är Bernkonventionen (BK) av 1886 inom upphovsrätten och Pariskonventionen (PK) av 1883 inom det industriella rättsskyddet jämte otillbörlig konkurrens.

Inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) antogs 1994 Tripsavtalet (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). Tripsavtalet förpliktigar de avtalsslutande länderna att upprätthålla den standard som följer av de senaste textversionerna av Bern- och Pariskonventionerna. Genom Trips har en sammanhängande immaterialrättslig skyddsordning skapats med i princip en global omfattning. Inom EU bärs insatser inom immaterialrätten upp av flera centrala syften. En ökad harmonisering av medlemsstaternas immaterialrättsliga regleringar anses vara viktig för att skapa bättre konkurrensvillkor för aktörerna inom EU, främja EU-företagens internationella konkurrenskraft och för att nationell lagstiftning inte ska hindra den fria rörligheten. Den juridiska formen för EU:s rättsakter inom immaterialrätten är ofta direktiv som ska genomföras i medlemsstaternas nationella lagstiftningar.

Allmänt om upphovsrätt

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Upphovsrätten omfattar resultatet av varje skapande verksamhet som uppnår en viss grad av originalitet (verkshöjd). Exempel på verk är romaner, filmer, dikter, musikaliska verk, sceniska verk, konstverk och datorprogram.

Bestämmelser om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har enligt upphovsrättslagen vissa rättigheter till verket. Dessa rättigheter är dels ekonomiska, dels ideella. De ekonomiska

rättigheterna innebär en rätt att förfoga över verket i två hänseenden. För det första har upphovsmannen en ensamrätt att framställa exemplar av verket. För det andra har upphovsmannen en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske på fyra olika sätt, nämligen genom att verket överförs till allmänheten, genom att verket framförs offentligt, genom att exemplar av verket visas offentligt eller genom att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten. Som utgångspunkt får ingen annan än upphovsmannen använda verket på dessa sätt utan upphovsmannens samtycke.

De ideella rättigheterna kan också delas in i två delar. Den ena innebär att upphovsmannen har rätt att anges när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten (rätten att bli namngiven). Den andra innebär att upphovsmannen har en rätt att sätta sig emot att verket ändras så att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks eller att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (rätten till respekt för verket). Ensamrätten innebär alltså att den som vill utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk som utgångspunkt måste ha samtycke av den som innehar upphovsrätten till verket. Det kan vara upphovsmannen själv eller någon som rätten har övergått till, t.ex. på grund av avtal eller dödsfall. I vissa fall måste alltså samtycke inhämtas från en annan rättsinnehavare än upphovsmannen (dvs. den som har skapat verket). Många gånger finns det flera upphovsmän till ett och samma verk. För att förfoga över verket i dess helhet krävs då samtycke av samtliga upphovsmän.

I de ekonomiska rättigheterna finns en rad inskränkningar som motiveras av hänsyn till olika allmänna eller enskilda intressen. Det är t.ex. tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen under vissa förutsättningar framställa exemplar av verk för privat bruk, att citera verk och att återge verk vid nyhetsrapportering i radio och tv.

På särskilda områden kan användning av skyddade verk även grundas på bestämmelserna om avtalslicens i upphovsrättslagen. Med avtalslicens avses att en part kan träffa avtal om användning av verk med en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området och därigenom få rätt att använda också verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen. Avtalet utsträcks alltså till att omfatta sådana utanförstående upphovsmän (avtalslicensverkan). Syftet är att användaren ska kunna få alla de rättigheter som han eller hon behöver för sin verksamhet, samtidigt som upphovsmännen ska få ersättning. Avtalslicens kan användas bl.a. vid utsändning och vidareutsändning av radio och tv.

Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats

Upphovsrättslagen innehåller en inskränkning som gör det möjligt att fritt avbilda konstverk som är stadigvarande placerade på eller vid allmänna platser

utomhus (24 § första stycket). Det innebär att det är tillåtet för var och en att t.ex. fotografera sådan konst. Den aktuella inskränkningen grundar sig i att alla och envar ska ha god tillgång till det offentliga rummet och att en upphovsman som gett tillstånd till att hans eller hennes verk placeras där permanent också får acceptera ingrepp i sin ensamrätt. Frågan om huruvida en sådan avbildning eller ett sådant fotografi sedan får publiceras digitalt via internet utan krav på att tillstånd getts eller ersättning betalats till upphovsmannen har varit föremål för domstolsprövning. Högsta domstolen har i ett beslut slagit fast att rätten att fritt avbilda upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats inte innefattar en rätt för en ideell organisation att även publicera sådana avbildningar digitalt i en databas (NJA 2016 s. 212). Patent- och marknadsdomstolen har därefter i en dom uttalat att inte heller privatpersoner har rätt att publicera bilder av upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentliga platser (mål nr PMT 8448-14). Den sistnämnda domen är dock ett underrättsavgörande med ett begränsat prejudikatvärde.

I juli 2022 gav regeringen en särskild utredare, Anders Dereborg, lagman vid Attunda tingsrätt, i uppdrag att se över upphovsrättslagens bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten, bl.a. det s.k. panoramaundantaget (dir. 2022:125). Syftet med översynen är att åstadkomma ett tydligare och modernare regelverk för sådan användning av upphovsrättsligt skyddade verk som kan ske utan tillstånd. I uppdraget ingår att föreslå bestämmelser som säkerställer att det finns rimliga möjligheter att återge offentlig konst. Utredningen ska ta ställning till hur bestämmelser om återgivning av konstverk som är placerade på eller vid allmän plats utomhus framöver ska utformas. Uppdraget ska redovisas senast den 25 november 2023.

EU:s direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden

Inom EU pågick under åren 2016–2019 förhandlingar om ett nytt direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden (det s.k. DSM-direktivet). I april 2019 antogs direktivet. Direktivet innehåller bestämmelser om att Europeiska kommissionen tidigast den 7 juni 2026 ska genomföra en översyn av direktivet och lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Direktivet kommer även att utvärderas i enlighet med det som gäller för EU:s arbete med bättre lagstiftning. Några nya och mer omfattande initiativ på EU-nivå vad gäller modernisering av upphovsrätten är enligt Regeringskansliet inte att vänta i närtid.

Våren 2020 förordade utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att direktivet om upphovsrätt på den digitala inre marknaden revideras (bet. 2019/20:NU18). Utskottet framhöll bl.a. att det finns två delar i det nya regelverket som är särskilt problematiska och som kommer att begränsa informationsfriheten på internet. Det första är direktivets artikel 15 (tidigare artikel 11) som ger tidningar ensamrätt till sina digitala publikationer och som innebär att de därmed kan kräva betalt för textutdrag, bilder och rubriker – s.k. länkskatt. Det andra området som utskottet såg som

problematiskt är bestämmelserna i direktivets artikel 17 (tidigare artikel 13), som stipulerar att digitala plattformar ska filtrera allt material som laddas upp för att säkerställa att det inte skyddas av upphovsrätten – s.k. uppladdningsfilter. Utskottet framhöll dessutom att direktivets regler om datautvinning och annan textanalys bör tydliggöras för att dataanalys på internet även ska vara tillåten i skolutbildning och inte enbart begränsas till akademiska sammanhang. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312).

Våren 2023 lämnade regeringen skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 till riksdagen. I skrivelsen – som behandlas av riksdagens konstitutionsutskott – uppges med anledning av det nämnda tillkännagivandet att regeringen vid flera tillfällen har lyft frågan om en revidering av direktivet i rådets arbetsgrupp utan att få stöd för detta av kommissionen eller andra medlemsstater. Det saknas därför förutsättningar för att få till stånd en revidering av direktivet och några ytterligare åtgärder kommer inte att vidtas av regeringen. Tillkännagivandet anges dock inte som slutbehandlat i skrivelsen.

I juni 2022 överlämnade regeringen propositionen Upphovsrätten på den digitala inre marknaden (prop. 2021/22:278) med förslag till genomförande av DSM-direktivet till riksdagen. Förslagen i propositionen innebar bl.a. nya inskränkningar i upphovsrätten för att underlätta undervisning och forskning och för att kulturarvet ska kunna bevaras. En ny ensamrätt för framställare av presspublikationer till sina publikationer infördes för att tidningsföretagen ska kunna få ersättning när deras material används på internet. Vidare infördes en ny avtalslicens för att underlätta för användare och rättsinnehavare att möjliggöra heltäckande avtal i situationer där presspublikationer utnyttjas på internet. Nya regler infördes också när det gäller ansvaret för leverantörer av tjänster på internet där användarna själva laddar upp material och nya bestämmelser som avser att stärka avtalspositionen för upphovsmän, utövande konstnärer och fotografer när de överlåter sina rättigheter till förlag, producenter, tidningar och andra aktörer på den upphovsrättsliga marknaden. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2022/23:NU6) och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

Inskränkningar i upphovsrätten

Upphovsrätten styrs till stor del av internationella konventioner och EU-rätten. Vilka inskränkningar i upphovsrätten som en EU-medlemsstat får ha regleras uttömmande i EU-direktiv. Det innebär t.ex. att det inte är möjligt att införa den amerikanska modellen ”fair use” i Sverige. För svensk del återfinns inskränkningarna i 2 kap. upphovsrättslagen. Som nämnts ovan antogs ett nytt upphovsrättsdirektiv inom EU 2019 som genomförts i svensk rätt genom proposition 2021/22:278. Genom propositionen infördes ett antal nya inskränkningar i upphovsrätten bl.a. en ny avtalslicens som möjliggör licensiering av stora mängder upphovsrättsskyddat material inom vissa

områden, nya inskränkningar för att underlätta undervisning och forskning och för att kulturarvet ska kunna bevaras, nya bestämmelser för att förbättra förutsättningarna att fritt kunna återge äldre konstverk, samt nya bestämmelser om att användare av vissa typer av onlineplattformar ska få använda upphovsrättsligt skyddat material i bl.a. parodi- och kritiksyrte samtidigt som plattformarnas ansvar för upphovsrättsligt skyddat material som laddas upp av användarna regleras.

I samband med det svenska genomförandet av direktivet tillsattes som nämnts också en utredning för att se över upphovsrättslagens bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten ur ett bredare perspektiv, inklusive frågorna om användning av verk och andra skyddade prestationer för citat och i parodisyfte (dir. 2022:125). Anders Dereborg, lagman vid Attunda tingsrätt utsågs till utredare. Syftet med översynen är bl.a. att åstadkomma ett tydligare och modernare regelverk för sådan användning av upphovsrättskyddat material som kan ske utan tillstånd. Uppdraget ska redovisas i november 2023.

Vissa ersättningsfrågor på upphovsrättsområdet

Regeringen beslutade i maj 2021 att ge en särskild utredare, justitierådet Dag Matsson, i uppdrag att ta ställning till om det bör införas en s.k. oavvislig ersättningsrätt för upphovsmän och utövande konstnärer, d.v.s. en rätt att få ersättning när deras arbete tillgängliggörs på begäran, exempelvis via strömningstjänster för film eller musik (dir. 2021:31). I maj 2022 överlämnade utredaren betänkandet En oavvislig ersättningsrätt? (SOU 2022:23) till regeringen. Utredningen kommer till slutsatsen att det inte finns tillräckliga skäl att införa en oavvislig ersättningsrätt. Däremot föreslås att det ska införas en bestämmelse som ger utövande konstnärer ett starkare skydd när de överlåter sina rättigheter. Remitteringen av betänkandet avslutades under hösten 2022 och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Upphovsrättsliga skyddstider

I Sverige gäller upphovsrätten så länge uphovsmannen lever och i 70 år därefter. Den 70-åriga skyddstiden infördes i Sverige den 1 januari 1996. Innan dess gällde en skyddstid om 50 år. Ändringen gjordes på grund av genomförandet av det s.k. skyddstidsdirektivet. Skyddstiderna i direktivet är tvingande, och Sverige kan alltså inte lagstifta om kortare skyddstider. För utländska verk (från tredjeländer) som skyddas här gäller Sveriges internationella åtaganden, enligt vilka skyddstiden som utgångspunkt blir densamma som för svenska verk (principen om s.k. nationell behandling). Det kan tilläggas att även skyddstiderna för s.k. närstående rättigheter till stor del är harmoniserade. Skyddstiderna gäller förenklat från året då prestationen gjordes och 50 år framåt (i vissa fall gäller dock andra tider; för ljudupptagningar som getts ut eller offentliggjorts gäller t.ex. en 70-årig skyddstid). EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden medför även

hinder för att lagstifta om krav på en aktiv åtgärd från upphovsmannen för att bevara ensamrätten till sitt verk efter det att en viss tid förflutit.

Privatkopieringsersättning

Bestämmelser om privatkopieringsersättning finns i 26 k – 26 m §§ upphovsrättslagen. En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, ska betala en särskild ersättning som är bestämd i lagen. Ersättningen ska gå till de upphovsmän vars verk därefter har sänts ut i radio eller tv eller getts ut på anordningar genom vilka de kan återges. Våren 2018 förordade utskottet att riksdagen skulle tillkänna för regeringen att den borde göra en översyn av systemet för privatkopieringsersättning (bet. 2017/18:NU14). Ett enigt utskott anförde bl.a. att det fanns ett behov av att ersätta det nuvarande regelverket med ett mer ändamålsenligt system som genererar en rimlig ersättning till upphovsmännen för den privatkopiering som faktiskt förekommer. Regeringen borde enligt utskottet därför tillsätta en utredning med en sådan inriktning, där möjligheten att införa ett system där staten har det övergripande ansvaret särskilt borde beaktas. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2017/18:278).

Hösten 2020 beslutade regeringen att en särskild utredare, Monica Sörbom, hovrättslagman vid Svea hovrätt, skulle göra en översyn av ersättningen till rättighetshavare vid privatkopiering. Syftet med översynen var att åstadkomma en modern och effektiv ersättningsordning vid privatkopiering. Enligt direktivet (dir. 2020:82) skulle utredaren kartlägga i vilken omfattning kopiering för privat bruk förekommer på den svenska marknaden och bedöma vad som kan anses utgöra en rimlig kompensation till rättighetshavarna. Utredaren skulle med denna utgångspunkt göra en fullständig översyn av det nuvarande regelverket och föreslå nödvändiga författningsändringar. I april 2022 överlämnade Utredningen om privatkopieringsersättning sitt betänkande Privatkopieringsersättningen i framtiden (SOU 2022:20) till regeringen. Utredningen föreslår dels nya regler för hur avgränsningen av vilka som är ersättningsberättigade och ersättningsskyldiga ska göras, dels att ett visst ansvar för att fastställa ersättningen ska flyttas till staten. Utredningen föreslår vidare att det inte längre ska anges några ersättningsnivåer i lag. Istället föreslås att en ny myndighet ska inrättas som vart annat år ska precisera vilka anordningar som ska medföra ersättningsskyldighet och ersättningsnivåerna för dessa. Syftet är att skapa ett system för privatkopieringsersättning som är anpassat utifrån gällande privatkopieringsbeteende samt den tekniska, ekonomiska och rättsliga utvecklingen på området. Systemet ska även säkerställa att rättighetsinnehavare får en rimlig ersättning. Remitteringen av betänkandet avslutades under hösten 2022 och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet (även kallat Ipreddirektivet) syftar till att närma medlemsstaternas lagstiftningar till varandra när det gäller att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter, för att på så sätt uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden. I februari 2009 beslutade riksdagen att anta de lagändringar som följer av direktivet (prop. 2008/09:67, bet. 2008/09:NU11). Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2009 och innebar bl.a. att domstolarna fick möjlighet att utfärda s.k. informationsförelägganden genom vilka rättighetsinnehavare kan få ut abonnemangs- och IP-nummer från en internetleverantör i syfte att identifiera personer som kan ha begått immaterialrättsintrång. Utfående av uppgifter föregås således av en domstolsprövning i det enskilda fallet där domstolen har att ta ställning till om utlämnandet av uppgifter kan antas underlätta utredningen av ett intrång och om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men som åtgärden innebär för den som drabbas.

I ett avgörande från EU-domstolen daterat den 17 juni 2021 (mål C 597/19) har domstolen uttalat att den som genom avtal innehar vissa immateriella rättigheter, men som inte själv utnyttjar dem utan endast begär skadestånd från påstådda intrångsgörare, i princip får använda sig av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som finns i det civilrättsliga sanktionsdirektivet, vilket bl.a. innefattar rätten att få ut abonnemangsuppgifter och därefter lägga fram ett förlikningserbjudande till en påstådd intrångsgörare. I domen klagörs att det alltså är upp till nationella domstolar att pröva om en begäran om information är berättigad och proportionell. Det ankommer också på de nationella domstolarna att bedöma om en begäran om information i ett enskilt fall utgör ett missbruk av direktivets åtgärder, förfaranden och sanktioner.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2022 (bet. 2021/22:NU22), avstyrkt motionsyrkanden där det framförts att upphovsrättslagen behöver ändras så att bilder på offentlig konst fritt kan delas på internet utan restriktioner. Företrädarna för Sverigedemokraterna och Centerpartiet framförde en annan uppfattning i en reservation. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Våren 2022 avstyrkte utskottet även ett motionsyrkande om att regeringen bör utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten (bet. 2021/22:NU22). Utskottet hänvisade bl.a. till de EU-gemensamma regler som lägger grunden för den svenska immaterialrättslagstiftningen. Yrkandet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Vidare avstyrkte utskottet våren 2022 ett motionsyrkande om att se över de regler som rör upphovsrättsliga skyddstider (bet. 2021/22:NU22). Utskottet anförde då att reglerna har sin grund i EU-rätten och att det inte finns förutsättningar för Sverige att ändra reglerna. Yrkandet följdes upp i en

reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Motionsyrkanden om att riva upp det civilrättsliga sanktionsdirektivet (Ipreddirektivet) har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2022 (bet. 2021/22:NU22). Utskottet konstaterade att förslaget inte heller denna gång hade något stöd i utskottet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats
- Övrigt om upphovsrätt

Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats

I tre motioner framhålls att upphovsrättslagen behöver moderniseras och anpassas till den digitala verkligheten. Motionärerna menar att upphovsrätten behöver bli teknikneutral så att bilder på offentlig konst fritt kan spridas online utan restriktioner. Utskottet har avstyrkt liknande motionsyrkanden vid tidigare tillfällen. Utskottet kan nu konstatera att regeringen i juli 2022 tillsatte en utredning som bl.a. har i uppdrag att se över det s.k. panoramaundantaget och föreslå bestämmelser som säkerställer att det finns rimliga möjligheter att återge offentlig konst digitalt. Utgångspunkten för översynen i denna del är enligt kommittédirektiven att säkerställa att i vart fall privatpersoner utan tillstånd och i alla typer av medier ska ha möjlighet att återge offentlig konst i rimlig omfattning (dir. 2022:125).

Enligt utskottet pågår således ett arbete som ligger i linje med motionärernas förslag. Utskottet anser inte att resultatet av detta arbete bör föregripas genom ett initiativ från riksdagens sida och utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Övrigt om upphovsrätt

Utskottet vill inledningsvis framhålla vikten av att det upphovsrättsliga regelverket är anpassat till den moderna digitala verkligheten. Syftet med EU:s nya direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden som antogs inom EU 2019 har varit att uppdatera det upphovsrättsliga regelverket till ett alltmer digitaliserat samhälle och göra det enklare att få tillgång till och dela upphovsrättsskyddat innehåll på internet samtidigt som upphovsmännens rätt till skälig ersättning för sina verk värnas.

Tre motioner berör frågor om utformningen av de regler som det nya EU-direktivet innehåller, det svenska genomförandet av direktivet samt behovet av utvärdering av genomförandet i svensk rätt. Som redovisats ovan beslutade

riksdagen våren 2020 att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att verka för en revidering av direktivet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat men Regeringskansliet har uppgett att kommissionen inte avser att öppna upp för en revidering av direktivet. Kommissionen kommer dock att göra en översyn av direktivet tidigast den 7 juni 2026 och direktivet kommer även att utvärderas i enlighet med det som gäller för EU:s arbete med bättre lagstiftning. Direktivets bestämmelser är nu genomförda i svensk rätt genom proposition 2021/22:278, som antogs av riksdagen den 30 november 2022. Utskottet avser mot denna bakgrund inte att förorda något nytt uttalande om revidering av direktivet och finner inte heller anledning att vidta någon åtgärd med anledning av genomförande av direktivet i svensk rätt.

Utskottet vill även påminna om att regeringen tillsatt en utredning som ska se över upphovsrättslagens bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten i syfte att åstadkomma ett tydligare och modernare regelverk (dir. 2022:125). Regeringskansliet bereder också förslagen om en modernare och effektivare ersättningsordning vid privatkopiering som presenteras i utredningen om privatkopieringsersättningen i framtiden (SOU 2022:20) samt de förslag gällande ersättningsfrågor på upphovsrättsområdet som presenterats i betänkandet En oavvislig ersättningsrätt? (SOU 2022:23).

Utskottet anser mot bakgrund av detta att det inte finns skäl för någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna. Motionsyrkandena bör därför avslås av riksdagen.

I en motion anförs att regeringen bör utreda huruvida skyddstiderna för upphovsrättskyddat material kan förkortas. I Sverige gäller upphovsrätten så länge upphovsmannen lever och i 70 år därefter. Utskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt liknande förslag och framhållit att denna bestämmelse har sin grund i EU-rätten och att det saknas förutsättningar för Sverige att ändra reglerna. Utskottet har inte någon annan uppfattning än den som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och motionsyrkandet bör därför avslås.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att det i en motion saknas motivering när det gäller fyra yrkandena. Utskottet kan därför inte behandla dessa i sak och de bör därför avslås av riksdagen av detta skäl.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet samtliga motionsyrkandena.

Frågor som rör patent

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör patent. De handlar om olika åtgärder för att begränsa kostnader i mål om patent. Utskottet hänvisar bl.a. till den genomförda domstolsreformen och det europeiska enhetliga patentsystemet som träder i kraft i juni 2023.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) anføres att regeringen bör utreda dels en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om patentintrång, yrkande 3, dels ett tak för rättegångskostnader vid patenttvister, yrkande 4.

Bakgrund och pågående arbete

Inledning

Patent skyddar tekniska lösningar och uppfinningar. Genom ett patent får patenthavaren en ensamrätt att använda uppfinningen yrkesmässigt. Det innebär att ingen annan har rätt att använda den vid t.ex. tillverkning eller försäljning. Tanken med patentsystemet är att den tekniska utvecklingen ska stimuleras. Uppfinnaren får patent mot att staten offentliggör uppfinningen. I och med att uppfinningen offentliggörs får allmänheten ny kunskap som kan användas för ytterligare utveckling. De bestämmelser som reglerar patenträtten finns framför allt i patentlagen (1967:837). I mål om patentintrång i domstol är det normalt enskilda som tvistar inom ramen för en civilprocess. Huvudregeln för rättegångskostnader i civilrättsliga mål är att den förlorande parten ska ersätta den vinnande partens skäligen påkallade rättegångskostnader. Det finns vissa begränsningsregler för rättegångskostnader i civilrättsliga "småmål", dvs. civilrättsliga mål där tvisten rör ett mindre belopp.

Patentintrång kan även behandlas inom ramen för en straffrättslig process där den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har begått ett patentintrång kan dömas till böter eller fängelse.

Handläggningstider och kostnader i patentmål

Hösten 2016 inrättades två specialdomstolar (Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen). De nya domstolarna har exklusiv behörighet att handlägga mål och ärenden om upphovsrätt, patent, varumärken, företagsnamn, mönsterskydd samt marknadsföringsrättsliga och konkurrensrättsliga mål och ärenden. Avsikten med specialdomstolarna är att öka kvaliteten i dömandet och att uppnå en effektivare rättsprocess för

immaterialrättsmålen. Den nya domstolsordningen för immaterialrätten och marknadsrätten har resulterat i kortare handläggningstider för immaterialrättsliga mål, vilket i sin tur skapar möjlighet till begränsade rättegångskostnader. Mellan september 2018 och januari 2023 har antalet patentmål i balans i domstolen minskat från 58 till 32 mål. Av Sveriges Domstolars årsredovisning för 2022 framgår vidare att Patent- och marknadsdomstolen under samtliga år efter inrättandet 2016 och fram till 2022 har avgjort fler mål och ärenden än vad som inkommit, vilket har inneburit att balanserna stadigt har minskat. Regeringen gav i december 2022 Domstolsverket i uppdrag att särskilt redovisa målutvecklingen i patent- och marknadsdomstolarna från den 1 januari 2017 till den 31 december 2022 utifrån relevanta indikatorer, t.ex. omloppstider samt avgjorda och balanserade mål inom olika mål- och ärendekategorier (dnr Ju2022/03754). Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2023.

Det enhetliga patentsystemet i EU

Inom ramen för ett fördjupat samarbete mellan ett antal EU-medlemsstater ska ett enhetligt patentskydd införas i EU. En sökande ska i ett enda förfarande få och upprätthålla ett europeiskt patent med verkan i nästan hela EU. Samtidigt ska en enhetlig patentdomstol för tvister om europeiska patent inrättas. Följden väntas bli kostnadsbesparingar, mindre byråkrati och ökad rättsäkerhet för användare.

När det gäller frågan om att begränsa eller införa ett tak för kostnader i patenttvister kan nämnas att utskottet våren 2014 i betänkandet Ett enhetligt patentskydd i EU (bet. 2013/14:NU21) framhöll att det enhetliga patentsystemet i EU kommer att innebära att sökande enklare, snabbare och billigare kan få patentskydd med stor utbredning. En patenthavare som vill försvara sitt patent kommer i det nya systemet att kunna väcka talan i en enda domstol i stället för att som i dag behöva göra det i olika länder. För patenthavarna innebär det en ökad förutsebarhet och minskade kostnader.

Regeringskansliet uppger att regeringen arbetar på EU-nivå inom ramen för det enhetliga patentsystemet för att skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag när det gäller processer i domstol. Fokus för arbetet är att skapa en snabb och effektiv domstolsprocess inte minst för små aktörer när det gäller handläggningstider (ett år per instans), reducerade ansökningsavgifter för bl.a. mikro- och småföretag samt ett tak för rättegångskostnader. Med det nya systemet kommer små- och medelstora företag därmed att erbjudas möjligheten att processa mer kostnadseffektivt. Det enhetliga patentsystemet har dock ännu inte tagits i bruk. Det avtal som är grunden till den nya patendomstolen tillämpas sedan januari 2022 provisoriskt, vilket innebär att domstolen existerar som en internationell organisation. Systemet träder i kraft den 1 juni 2023. Enligt uppgift från Patent- och registreringsverkets webbplats kommer en regional avdelning av patentdomstolen att vara placerad i Stockholm.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2022 tillstyrkte utskottet motionsyrkanden om ett tillkännagivande till regeringen om att se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. Enligt utskottet ska en sådan översyn även beakta olika typer av lösningar såsom en försäkring med statlig garanti och ett tak för hur mycket en part i en tvist kan bli skyldig för motpartens rättegångskostnader. Företrädare för Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet förordnade i en reservation att riksdagen inte skulle göra något tillkännagivande (bet. 2021/22:NU22, rskr. 2021/22:440). Enligt regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 som överlämnades till riksdagen i mars 2023 är tillkännagivandet inte slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de immaterialrättsliga skydden, inte minst reglerna om skydd för patent, har stor betydelse för Sveriges globala konkurrens- och innovationskraft. Ett starkt patentskydd är enligt utskottets mening en förutsättning för svenska företags konkurrens- och tillväxtmöjligheter. Det är viktigt att korta handläggningstiderna i patenträttsliga mål så att höga processkostnader inte hindrar mindre aktörer från att försvara sina patent i domstol. I motionen anförs att det bör införas ett tak för rättegångskostnader vid patenntvister och att regeringen bör utreda en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om patentinfrång. Här vill utskottet påminna om att en nationell domstolsreform har genomförts och två särskilda domstolar har inrättats för immaterialrättsliga mål, däribland patentmålen. Enligt uppgifter från Domstolsverket och Regeringskansliet har detta resulterat i kortare handläggningstider i patenträttsliga mål, vilket skapat förutsättningar för lägre processkostnader. Vidare väntas det europeiska enhetliga patentsystemet, som träder i kraft i juni 2023, bidra till att göra det enklare och billigare för företag att skydda och försvara sina patenträttigheter på den inre marknaden.

Utskottet konstaterar också att riksdagen, på utskottets förslag, våren 2022 riktade ett tillkännagivande till regeringen om att se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. Översynen ska beakta olika typer av lösningar såsom en försäkring med statlig garanti och ett tak för hur mycket en part i en tvist kan bli skyldig för motpartens rättegångskostnader. Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att ta något nytt initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrks härmed.

Övriga frågor som rör immaterialrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlar övriga frågor om immaterialrätt. Yrkandena innehåller bl.a. förslag om kunskapsfrämjande insatser på immaterialrättens område, stärkt skydd för immateriella rättigheter, bekämpning av immaterialrättsintrång och stärkt statligt stöd till företag och uppfinnare. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete och gällande rätt.

Jämför reservation 6 (S) och 7 (SD).

Motionerna

Ett fungerande immaterialrättsligt skydd är avgörande för Sveriges innovations- och konkurrenskraft. Regeringen bör därför verka för att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, bekämpa intrång i immateriella rättigheter samt uppmuntra små och medelstora företag att effektivt använda och ta tillvara sina immateriella tillgångar. Detta framför motionärerna i kommittémotion 2022/23:2064 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 6. Vidare anför motionärerna i yrkande 7 att kunskapen om hantering av immateriella tillgångar måste öka såväl inom näringslivet som utbildningsväsendet. Användningen av patentdata i syfte att öka utväxlingen av Sveriges innovationsarbete måste också ses över enligt yrkande 8. I yrkande 9 anfördes att skyddet för mindre innovatörer bör ses över.

I kommittémotion 2022/23:930 anför Tobias Andersson m.fl. (SD) att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas. Det framgår av yrkande 1. Motionärerna framhåller att ett sådant kunskapscenter bör samla och knyta ihop kompetenser inom patent och övriga immaterialrättsliga områden. I motionen anfördes vidare att staten bör vara behjälplig när det gäller att skydda svenska patent och hjälpa till i patenttvister. I yrkande 2 förordas därför att regeringen utser en myndighet som assisterar svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsliga intrång.

Tobias Andersson m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2022/23:939 yrkande 5 att regeringen bör utvärdera de straffskärpningar som genomförts med anledning av att riksdagen antog propositionen om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång. En utvärdering ska belysa huruvida konsekvenserna av straffskärpningen lett till att enskilda jagas istället för att organiserad brottslighet bekämpas.

Bakgrund och pågående arbete

Kunskaphöjande insatser på immaterialrättsområdet

Patent- och registreringsverket (PRV) och Vinnova har sedan flera år i uppdrag att arbeta kunskaphöjande inom området immateriella tillgångar. I

PRV:s instruktion finns sedan 2017 ett tydligt informationsuppdrag inskrivet som innebär att myndigheten ska bedriva arbetet inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Under våren 2021 gav regeringen Vinnova i uppdrag att genom innovationscheckar fortsätta bidra till att höja kunskapen hos företag när det gäller innovation och immateriella tillgångar (dnr N2021/01194).

Våren 2022 lanserade Upphandlingsmyndigheten, i enlighet med ett uppdrag från regeringen, en arena för innovationsupphandling (Afori). Arenan ska fungera som en mötesplats för offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Syftet med arenan är att fler innovationsupphandlingar ska genomföras i Sverige så att forskning och innovation kan komma ut i samhället och bidra till samhällets gröna omställning, ökad välfärd och näringslivets konkurrenskraft. Inom ramen för detta arbete ingår även att höja berörda aktörers kunskap om vikten av en strategisk hantering av immateriella tillgångar. PRV har fått i uppdrag av regeringen att bistå i det arbetet (dnr N2021/01194).

I Sverige finns vidare en struktur med innovationskontor på ett antal lärosäten, som till del har en rådgivande uppgift när det gäller immaterialrätt. För närvarande pågår ett arbete för att utveckla denna struktur och göra den mer ändamålsenlig. Regeringskansliet bereder också förslag som Utredningen om ett effektivare innovationsstöd vid universitet och högskolor lämnat i betänkandet Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59). Därtill har Universitetskanslersämbetet och Vinnova fått i uppdrag att ta fram en modell för uppföljning och utvärdering av innovationskontoren. Modellen ska redovisas senast den 30 juni 2023 (dnr U2022/02487).

Nationell strategi för främjandet av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Regeringen beslutade i november 2021 att ge en särskild utredare (Tobias Nielsén, förlagschef och verkställande direktör) i uppdrag att lämna förslag till en samlad nationell strategi med syftet att under den kommande tioårsperioden främja långsiktig och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna. I augusti 2022 överlämnade utredningen sitt betänkande Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44). Strategin lyfter fram sex prioriteringar som beskriver områden där det finns tydliga behov av utveckling och där insatser bör göras under de kommande tio åren. Ett sådant område handlar om långsiktighet och snabbhet på den upphovsrättsliga marknaden. Målsättningar på området är bl.a. att företag ska få behovsanpassad rådgivning och utbildning som ökar förmågan att hantera upphovsrätten. Kunskapen hos offentliga aktörer ska öka och dessa ska arbeta strategiskt kring upphovsrätt och förvärvandet av immaterialrätter, samt underlätta för avtal som stärker rättighetshavares position på upphovsrättsmarknaden. Vidare är målsättningen att statliga aktörer ska besitta en hög kunskapsnivå kring utveckling av

affärsmodeller för intäktsdelning och handel med immaterialrätter på nationell och internationell nivå. Betänkandet är remitterat och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Kommissionen presenterade i november 2020 ett meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén benämnt Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens (COM (2020) 760). I meddelandet uppger kommissionen att den har identifierat flera utmaningar inom det immaterialrättsliga området. Det handlar bl.a. om att EU:s immaterialrättssystem fortfarande är alltför fragmenterat, att många företag och forskare inte drar full nytta av de möjligheter som immateriella rättigheter erbjuder och att verktygen för att underlätta tillgången till och omsättningen av immateriella rättigheter är underutvecklade. Trots fortsatta ansträngningar för att förändra situationen konstaterar kommissionen också att intrångsproblematiken alltjämt är omfattande. Slutligen finner kommissionen att avsaknaden av en rättvis spelplan på global nivå ofta leder till nackdelar för EU:s företag när de bedriver verksamhet utomlands. För att hantera dessa utmaningar föreslår kommissionen att ett antal åtgärder ska vidtas på området. Det handlar bl.a. om att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, uppmuntra framför allt små och medelstora företag att använda sina immateriella tillgångar effektivt, förenkla tillgången till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar, bekämpa intrången i immateriella rättigheter och verka för en rättvis spelplan på global nivå. Inom ramen för EU:s handlingsplan för immateriella tillgångar kommer ett europeiskt informationscenter att inrättas som ska fungera som en s.k. one-stop shop för information om immaterialrätt. Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer detta center att samverka med de nationella initiativ som redan finns på området.

I ett utlåtande över kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter framförde utskottet våren 2021 bl.a. att det är positivt med ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU och att det är bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar mer effektivt (utl. 2020/21:NU25). Utskottet instämde vidare med kommissionen i fråga om behovet av att bekämpa och beivra intrång i immateriella rättigheter.

Insatser för att öka den legala användningen av upphovsrättskyddade verk

Under åren 2016–2019 hade PRV i uppdrag att bl.a. öka allmänhetens kunskap för att minska intrången i upphovsrätten och öka intresset för lagliga distributionstjänster. I uppdraget ingick också att utreda olika insatser som

kunde göra det lättare för konsumenter och andra användare att lagligt ta del av digitalt tillgängligt material med rättighetshavarnas samtycke, vilket bl.a. resulterade i initiativet Streama lagligt. På sajten streamalagligt.se har PRV samlat lagliga strömningstjänster på den svenska strömningmarknaden. Sedan 2017 finns ett informationsuppdrag inskrivet i myndighetens instruktion och de ovan nämnda satsningarna är numera en del av PRV:s ordinarie verksamhet. Det kan även nämnas att Statens medieråd enligt myndighetens regleringsbrev för 2023 har i uppdrag att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare samt att informera dem om upphovsrättsliga rättigheter och skyldigheter för att uppmuntra legal användning av upphovsrättsligt skyddade verk.

Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång

I juni 2020 biföll riksdagen regeringens proposition Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149, bet. 2019/20:NU18). Reglerna trädde i kraft den 1 september 2020. Syftet med lagstiftningen om skärpta straff för de allvarligaste immaterialrättsintrången var att komma åt den kommersiella och strategiskt planerade brottsligheten, d.v.s. inte användarna utan de som tillhandahåller olovligt material. Av propositionen framgår att kvalifikationsgrunderna för de grova brotten valts bl.a. för att säkerställa att enskilda personers oorganiserade och enstaka intrång, som sker för personliga syften, inte ska träffas av de skärpta straffen (s. 30–31).

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2022 behandlade utskottet motionsyrkanden om att inrätta ett kunskapscenter för immaterialrätt och om att utse en myndighet som ska assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsintrång, (bet. 2021/22:NU22). Motionsyrkandena avstyrktes med hänvisning till att det pågår ett kunskaphöjande arbete på området. Yrkandet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Utskottet har tidigare behandlat ett motionsyrkande om att regeringen bör utvärdera de straffskärpningar som genomförts med anledning av att riksdagen antog propositionen om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång, (bet. 2021/22:NU22). Utskottet fann inte anledning att förorda något tillkännagivande i linje med det som föreslogs i motionen och avstyrkte yrkandet. Yrkandet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:440).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först och främst framhålla att de immaterialrättsliga skydden är viktiga förutsättningar för att tillgängliggöra de kommersiella värdena av forskning och innovation. Väl fungerande immaterialrättsliga skydd är mycket betydelsefulla för svenska företags konkurrenskraft och tillväxtpotentialer. Det är därför viktigt att arbeta aktivt för att öka kunskapen om, och förståelsen för värdet av immateriella tillgångar. I en motion anförs att regeringen bör verka för att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, bekämpa immaterialrättsintrång, se över skyddet för mindre innovatörer, öka kunskapen om hanteringen av immateriella tillgångar, uppmuntra små och medelstora företag att ta tillvara sina immateriella rättigheter samt se över användningen av patentdata. I en annan motion föreslås att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor inrättas och att en myndighet utses som ska assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsintrång.

När det gäller åtgärder för att stärka och främja kunskaper om immateriella rättigheter vill utskottet påminna om att Upphandlingsmyndigheten våren 2022 lanserade en arena för innovationsupphandling och att det inom ramen för det arbetet ingår ett uppdrag att höja berörda aktörers kunskaper om strategisk hantering av immateriella tillgångar. Inom ramen för EU:s handlingsplan för immateriella tillgångar har kommissionen dessutom aviserat att det kommer att inrättas ett europeiskt informationscenter som ska fungera som en s.k. one-stop shop för information om immaterialrätt. Vidare noterar utskottet att det pågår ett arbete med att se över och utveckla strukturen för de innovationskontor som finns på ett antal lärosäten i landet och som bl.a. har en rådgivande uppgift när det gäller att sprida kunskap om hanteringen av immateriella tillgångar på lärosätena. Utskottet vill också framhålla att PRV, Vinnova och Statens medieråd, på uppdrag av regeringen, arbetar med olika insatser för kunskapsutveckling och ett förbättrat offentligt stöd för hantering av immateriella tillgångar samt information till allmänheten om upphovsrätten.

Utskottet kan också konstatera att en ökad spridning av kunskaper på det immaterialrättsliga området lyfts fram som ett prioriterat område i den långsiktiga nationella strategin för främjandet av en hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher som utredningen Kreativa Sverige! presenterat. Utredningens betänkande bereds för närvarande av Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det som utskottet har framfört ovan om det pågående arbetet med att stärka det offentliga stödet och främja kunskapshöjande insatser på det immaterialrättsliga området anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionerna.

I en av motionerna förordas även ett tillkännagivande om att regeringen bör utvärdera de regler som trädde i kraft hösten 2020 med anledning av att riksdagen biföll propositionen Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång. Motionärerna anger att det är angeläget att reglerna

utvärderas tre år efter att de trätt i kraft för att säkerställa att lagstiftningen får avsedd effekt och träffar den organiserade brottsligheten. Här vill utskottet framhålla att de lagändringar som avses i motionen innehåller s.k. kvalifikationsgrunder som anger vad som ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är att anse som grovt. Kvalifikationsgrunderna är utformade så att enskilda personers enstaka intrång inte ska träffas av de skärpta straffen. Mot bakgrund av detta finner utskottet ingen anledning att förorda ett tillkännagivande i enlighet med vad som föreslås i motionen.

Med hänvisning till det anförda förordar utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlas här.

Reservationer

1. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats, punkt 1 (SD, C)

av Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 16 och

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 34 och 36 samt bifaller delvis motion

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 7.

Ställningstagande

Den tekniska utvecklingen går snabbt och samhället blir allt mer digitaliserat. Det är viktigt att lagar och regelverk är anpassade till dagens verklighet och att föråldrad lagstiftning uppdateras när det behövs. Upphovsrättslagstiftningen är tyvärr i flera avseenden föråldrad och reglerar i mångt och mycket förhållanden som gällde för flera decennier sedan. Ett sådant exempel är den s.k. panoramafriheten som utgör en inskränkning i upphovsrätten som gör det möjligt att i fysiskt format publicera fotografier, filmer eller bilder av byggnader eller konstverk placerade i det offentliga. Efter beslut i Patent- och marknadsdomstolen finns det dock tveksamheter kring huruvida det är tillåtet att dela fotografier på offentlig konst digitalt utan att betala ersättning till konstnären. Enligt vår uppfattning bör fotografier, filmer och bilder av offentlig konst, vars syfte är att vara fritt tillgängligt för folket, även kunna spridas digitalt utan restriktioner. Möjligheten att sprida bilder på offentlig konst digitalt kan även underlätta för utvecklingen av digital turism. Vi anser därför att den s.k. panoramafriheten i upphovsrättslagen bör moderniseras och göras teknikneutral.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–4 och avslår motionerna

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 6,

2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 10, 31–33, 35 och 37–39 samt

2022/23:2176 av Amanda Lind (MP) yrkande 11.

Ställningstagande

Immateriella värden har i takt med den tekniska utvecklingen och informationssamhällets mognad kommit att bli en alltmer betydelsefull del av samhällsekonomin. Samtidigt har utvecklingen inneburit att teknik och information sprids, konsumeras och förbrukas snabbare än tidigare. Digital teknik och internet har kommit att inta platsen som den primära plattformen för den demokratiska debatten, för spridningen av information och nyheter och för konsumtionen av kultur och underhållning. Att framställa och publicera bilder, sprida vidare information på bloggar och sociala medier och att publicera texter av varierande verkshöjd för en potentiellt global publik är en naturlig del av vardagen för många och präglar hur människor interagerar på internet i det moderna samhället. Det upphovsrättsliga regelverket är dock inte anpassat till dagens digitala beteendemönster utan bygger fortfarande till stora delar på den ordning som tillkom när tryckpresstekniken var den gängse plattformen för informationsspridning. Den som sprider vidare en bild, text eller artikel på sociala medier kan begå upphovsrättsintrång om upphovsmannens medgivande saknas. Upphovsrätten behöver därför reformeras och anpassas till hur det digitala samhället fungerar i praktiken.

Vidare vill vi framhålla att yttrandefriheten är en av de viktigaste grundpelarna i den västerländska demokratiska samhällsmodellen. Yttrandefriheten tillkommer envar, och en allt viktigare del av samhällsdebatten och åsiktsbildningen sker på internet. Vi menar att det är fundamentalt att upprätthålla en god balans mellan det upphovsrättsliga skyddet och skyddet för fri åsiktsbildning på internet genom exempelvis

förmedling av information, satir och debatt. Det nya upphovsrättsdirektivet som, i strid med den svenska riksdagsmajoritetens viljeyttring, antogs inom EU 2019 har kritiserats för att brista vad gäller denna balans. Vi är därför av uppfattningen att den upphovsrättsliga lagstiftningen behöver moderniseras i syfte att åstadkomma en bättre balans mellan å ena sidan intresset av att uppmuntra kreatörers skapande och skydda deras rätt till rättmätig ersättning för sina alster, och å andra sidan intresset av fri åsiktsbildning på internet. Eftersom upphovsrätten till stor del är internationellt reglerad bör Sverige modernisera den nationella lagstiftningen i den utsträckning det är möjligt och samtidigt verka för att de internationella upphovsrättsliga regelverken ändras inom ramen för EU och WTO.

Vi vill vidare framhålla att de befintliga inskränkningar som finns i upphovsrätten i dag är dåligt anpassade till det moderna samhället. Detta gäller inte minst hur information används och sprids. I dag är inskränkningar möjliga t.ex. när det gäller framställning av tillfälliga exemplar av ett verk i en teknisk process, för privatkopiering och för undervisningsändamål. Citaträtten är en annan inskränkning i upphovsrätten som stipulerar en rätt till återgivning av citat i enlighet med god sed. Citaträtten gäller dock inte bildmedier. Det är enligt vår mening nödvändigt att lagstiftaren verkar för att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling, intresset av att nya informationstjänster ska kunna utvecklas och vad som i övrigt kan anses brukligt i samhället. Vi menar att det t.ex. innebär att rätten att använda upphovsrättskyddade alster i satir, opinionsbildning och samhällskritik särskilt bör bejakas. Citaträtten bör därtill vidgas så att den även tillåter legitimt användande av framställningar i bildmaterial. I ett sådant sammanhang bör man särskilt dra lärdom av hur andra länder i västvärlden valt att utforma flexibla inskränkningar i upphovsrätten, t.ex. den amerikanska modellen för s.k. fair use. Vi anser att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur upphovsrätten i det här avseendet bör avgränsas och anpassas för framtiden.

En oinskränkt ensamrätt till tankegodts kan inte vara en självklarhet, och upphovsrätt kan inte rakt av jämföras med äganderätt. En väsentlig skillnad från äganderätt är att upphovsrätten inte är evig, och huvudregeln i gällande rätt är att upphovsrätten löper ut 70 år efter upphovsmannens död. I praktiken innebär det att ett verk oftast är skyddat från fri användning i mer än ett århundrade efter att det skapats. Långa skyddstider kan innebära att allmänhetens respekt och förtroende för upphovsrätten undergrävs och att tillväxt och utvecklingsintressen hämmas. Vi menar att detta inte är rimligt i dagens digitala värld. Skyddstiderna bör ses över, och det bör tas hänsyn till om det eventuellt bör krävas en aktiv åtgärd från upphovsmannen för att bevara ensamrätten till hans eller hennes verk efter att en viss tid förflutit.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (V, MP)

av Elin Söderberg (MP) och Lorena Delgado Varas (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2176 av Amanda Lind (MP) yrkande 11,
bifaller delvis motion
2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 och
avslår motionerna
2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande
6,
2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),
2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–4 och
2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 31–33, 35 och
37–39.

Ställningstagande

I dag konsumeras mycket upphovsrättsskyddat material digitalt. Därför är det viktigt att den upphovsrättsliga regleringen är anpassad till den digitala tidsåldern. Framväxten av nya nätbaserade affärsmodeller som gör det enkelt att ta del av ett allt större kulturutbud är positivt samtidigt som det är viktigt att kulturskaparna får betalt för sitt arbete.

Syftet med EU:s nya upphovsrättsdirektiv (DSM-direktivet) är att modernisera och harmonisera reglerna för upphovsrätt på EU:s inre marknad. För oss är det viktigt att genomförandet av direktivet dels säkrar yttrandefriheten och frihet för användare, dels innebär en reell förbättring för rättighetshavare. Det är t.ex. viktigt att lagstiftningen ger ett starkt stöd till upphovsmän som träffar avtal med onlinetjänster som ska tillgängliggöra det upphovsrättsskyddade materialet och att upphovsmäns rätt att få information om hur deras verk nyttjas stärks.

Tyvärre kvarstår till viss del obalansen i styrkeförhållandena mellan upphovsrättshavare och aktörer med starkare ställning på marknaden. Vi hade önskat att det i regeringens lagförslag som genomför DSM-direktivet i svensk rätt hade funnits bestämmelser om löpande utvärdering av den nya regleringen. Med hänsyn till den stora betydelse regleringen har för upphovsrättshavare anser vi att effekterna av den nya lagstiftningen bör utvärderas löpande.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Övrigt om upphovsrätt, punkt 2 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 10, 31–33, 35 och 37–39,

bifaller delvis motion

2022/23:2176 av Amanda Lind (MP) yrkande 11 och

avslår motionerna

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 6,

2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Internet och dess digitala plattformar har varit revolutionerande för människors möjligheter till fri åsiktsbildning. Detta är en frihet som måste bevaras och försvaras. Dagens upphovsrättsliga regelverk är dessvärre föråldrat och i akut behov av en uppdatering. Ett moderniserat regelverk måste dels garantera upphovsrättsinnehavares rätt till skälig ersättning för sina verk, dels garantera den enskildes rätt att fritt yttra sig. EU:s översyn av upphovsrätten på den digitala marknaden som sedermera resulterade i ett förslag till nytt upphovsrättsdirektiv som antogs inom EU 2019 var därför välkommen. Samtidigt var det viktigt att genomförandet av EU:s nya upphovsrättsdirektiv i svensk rätt inte fick leda till att yttrandefriheten på internet inskränks. Även EU-domstolen har varit tydlig på den punkten och förtydligat att hindrandet av lagliga uttryck under inga omständigheter är tillåtna. Det är t.ex. viktigt att bestämmelsen i direktivet om det s.k. uppladdningsfiltret, som innebär att tillhandahållare av onlineplattformar måste filtrera bort upphovsrättsskyddat innehåll som laddas upp av användare, i praktiken inte leder till att lagligt innehåll hindras från att delas på plattformarna.

För en bättre och mer tidsenlig upphovsrätt bör regeringen vid en kommande översyn av upphovsrätten framtidssäkra regelverket genom att införa teknikneutrala skrivningar som samtidigt sätter tydliga ramar för de aktörer som har att efterleva regelverket. Vidare måste svenska forskare ges

bättre förutsättningar att dela forskningsresultat baserat på text- och datautvinning och utbildningsinstitutionernas rätt till användning av upphovsrättskyddade verk måste stärkas.

Därtill anser jag att riksdagen bör uppmärksamma regeringen på säkerhetskrav i avtalslicenser, förtydligande av definitionen av korta utdrag, säkrandet av användningen av hyperlänkar samt utveckling av skyldigheter vid skadestånd.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Frågor som rör patent, punkt 3 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

I en internationell jämförelse är det få patenttvister som avgörs i domstol i Sverige. Det får antas bero på att rättegångskostnaderna i patentmål ofta uppgår till stora belopp och att den som väljer att gå till domstol för att försvara sitt patent riskerar att få betala både sina egna och motpartens rättegångskostnader om denne förlorar målet. För mindre och svagare aktörer på marknaden blir det en för stor risk att ta. För att komma tillrätta med den här problematiken bör regeringen utreda möjligheten att inrätta ett tak för rättegångskostnader i patenttvister. Ett tak för rättegångskostnader i patentmål skulle innebära att spelplanen jämnas ut mellan parterna och fler patenthavare skulle våga ta strid för sin rätt. Liknande lösningar har visat sig framgångsrika i bl.a. Tyskland och Storbritannien.

För att öka möjligheterna och viljan att fullfölja en kommersialisering av uppfinningar och innovationer bör även en försäkringslösning med statlig garanti införas. Den ska kunna användas för den som hamnar i en tvist om patentintrång från tredjeland. Regeringen bör utreda en sådan försäkringslösning med statlig garanti.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Övriga frågor som rör immaterialrätt, punkt 4 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2064 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 6–9 och avslår motionerna

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt internationella rankningar är Sverige ett av världens främsta innovationsländer. Näringar som utnyttjar immateriell egendom står i dag för fler än vart tredje arbetstillfälle och för ca 40 procent av Sveriges BNP.

För kulturella och kreativa näringar är möjligheten att få upphovsrättsligt skydd en viktig komponent för den fortsatta ekonomiska utvecklingen. Varumärken och design har kommit att bli allt viktigare och representerar ofta stora delar av företagets upparbetade värde. Vad gäller patentskydd är möjligheten att patentera uppfinningar av stor vikt för ett företags investeringar i forskning och innovation. Ett väl fungerande immaterialrättsligt skydd är, mot bakgrund av det ovan anförda, avgörande för Sveriges innovations- och konkurrenskraft.

Vi anser att regeringen bör verka för att förbättra skyddet för immateriella rättigheter. Det är angeläget att kunskapen om strategisk hantering av immateriella tillgångar ökar inom såväl näringslivet som utbildningsväsendet och att små och medelstora företag uppmuntras att använda sina immateriella tillgångar effektivt. Vidare bör regeringen se över hur patentdata systematiskt kan användas för att öka utväxlingen av Sveriges innovationsarbete. En annan viktig aspekt är skyddet för små och fristående innovatörer. Det är också betydelsefullt att bekämpa intrången i immateriella rättigheter på ett effektivt sätt.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Övriga frågor som rör immaterialrätt, punkt 4 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5 och
avslår motion

2022/23:2064 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 6–9.

Ställningstagande

Vi vill att regeringen tar initiativ till att inrätta ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor. Ett sådant kunskapscenter ska samla och knyta samman kompetenser på det immaterialrättsliga området. Det ska fungera som ett stöd för svenska företagare som söker kunskap och stöd i immaterialrättsliga frågor eller som hamnat i trångmål. Centret ska även arbeta med uppsökande verksamhet, t.ex. med att erbjuda utbildning. Kunskapscentret bör ha representation från såväl myndigheter som akademien och näringslivet. Vidare anser vi att staten bör ta ett större ansvar för att hjälpa svenska företag att skydda sina immateriella rättigheter. Som komplement till ett kunskapscenter bör regeringen därför även utse en myndighet som får i uppdrag att assistera svenska företag och uppfinnare som råkar ut för immaterialrättsliga intrång i exempelvis USA, Kina och Japan.

På det immaterialrättsliga området har det på senare år vuxit fram en omfattande och industriellt storskalig intrångsverksamhet. Våren 2020 antog riksdagen en ny lag som innebar skärpta straff för de allvarigaste fallen av immaterialrättsintrång. Denna lagstiftning är viktig, inte minst för att skydda kreatörers och företags rätt till sin immateriella egendom. Vi ser dock risker med den skärpta lagstiftningen, t.ex. kan reglerna i praktiken komma att tillämpas på ett sätt som träffar enskilda individers enstaka fildelning snarare än den organiserade brottsliga intrångsverksamheten. För att undvika att den nya lagstiftningen leder till att enskilda jagas i stället för att den organiserade brottsligheten bekämpas behöver lagstiftningen utvärderas senast tre år efter att den trädde i kraft.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:329 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa kassetbandsavgiften och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa förbudet mot att fotografera offentlig konst och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:548 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta inom EU för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:930 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ambitionen att inrätta ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utse en myndighet för att assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsligt intrång och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om intrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett tak för rättegångskostnad vid patenttvist och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:939 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om upphovsrättsliga skyddstider och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i

konflikt med intresset av ett fritt internet och en fri åsiktsbildning och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera straffskärpningarna i och med antagandet av proposition 2019/20:149 Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera lagstiftningen så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen eller berörd myndighet bör identifiera hinder i lagstiftningen som försvårar eller förhindrar förutsättningarna för digital turism genom e-sport och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementeringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre förutsättningar för delning av forskning baserat på text- och datautvinning och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhetskrav i avtalslicenser och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga utbildningsinstitutionernas rätt till användning av upphovsrättsskyddade verk och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att legalisera digital publicering av avbildningar av konstverk som finns i det offentliga rummet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om teknikneutrala trogna återgivningar och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bilder på offentlig konst bör kunna delas online utan restriktioner och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av mycket korta utdrag bör förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att användningen av hyperlänkar måste säkras och tillkännager detta för regeringen.

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyldigheter vid skadestånd bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2064 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om immateriella rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att kunskap om immateriella tillgångar ökar inom näringslivet och utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över användningen av patentdata för att öka utväxlingen av Sveriges innovationsarbete och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skyddet för mindre innovatörer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2176 av Amanda Lind (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.